Uludağ Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Dergisi
http://kutuphane. uludag. edu. tr/Univder/uufader. htm

Osman Zeki Üngör'ün "Çocuklara Teganni Dersleri" Kitabı Üzerine Bir Çalışma

Gülnihal Gül, İsmail Bozkaya

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
gulnihal@uludag.edu.tr, ibozkaya@uludag.edu.tr

ÖZET

Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte müzik dersi zorunlu ders kapsamında okutulmaya başlanmıştır. Ancak bu yıllarda eğitsel açıdan öğrencinin duygusal gelişimine uygun bir okul müziği dağarcığı olmaması konu ile ilgilenenlerin ilk önceleri yabancı ülkelerin okul müziklerini örnek alarak, altına Türkçe sözler yazarak bir dağarcık oluşturma yolunda çaba harcadıkları, daha sonraları bu aktarma şarkıların yanında onlara benzer anlayışla kendi bestelerinden oluşan öykünme şarkılar dağarcığı meydana getirdikleri, bununla birlikte halk müziğinin uygun örneklerinin materyal olarak kullanıldığı ve özgün bir okul müziği dağarcığının ancak 1960'lı yıllardan itibaren yaratıldığı görülmektedir.

Bu araştırmada; Osman Zeki Üngör'ün 1925 yılında yeni Türk harflerinin kabulünden (1928) önce Osmanlıca harflerle yazdığı ve ilköğretimde müzik eğitimine kaynak oluşturmada önemli bir adım olarak düşünülen "Çocuklara Teganni Dersleri" adlı kitabın kapsam ve niteliği incelenerek, kitabın bölümleri ve içeriği tanıtılmış, benzer nitelikte sonraki yıllarda yayımlanmış kitaplara olan yansımaları gözetilerek değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim, Müzik Eğitimi, Şarkı Kitabı.

A Work About Osman Zeki Üngör's Book Called "Çocuklara Teganni Dersleri (Singing Songs Lessons for Children)"

ABSTRACT

Music lessons have been started to be taught as a compulsory subject with the establishment of the republic. However, during these years, due to the lack of a repertoire in school music appropriate to the student's emotional development in terms of education, it has been found out that people who were involved with this subject took foreign countries' school music as an example at the beginning by using Turkish words to be able to form a repertoire in music. Later, besides these transferred songs, they formed a repertoire of imitated songs consisting of their own musical compositions with a similarity to these transferred songs. In addition to this, suitable examples of folk music were used as materials and a repertoire in original school music was created beginning from the 1960s.

In this research, the parts and content of the book titled "Çocuklara Teganni Dersleri" (Singing Songs Lessons for Children) were introduced by examining its content and quality. This book which was written in 1925 by Osman Zeki Üngör in Ottoman letters before the approval of the new Turkish letters in 1928 and which was considered to be an important resource in music education in primary schools was evaluated by studying its reflections on books published in the later years that had a similar quality.

Key Words: Primary Education, Music Education, Songs Book.

GİRİŞ

İnsanlığın iki milyon yıllık bir geçmişi olduğu varsayılmaktadır. Var olduğu günden bu yana insanoğlunun çevresindeki sesleri algılayıp çözümleyerek değerlendirdiği ve giderek bunları bir anlatım biçimine dönüştürdüğü görüşü tarihsel müzik biliminin konuları arasındadır (Say, 2000). Ses insanın çevresindeki kültürel, toplumsal ve doğal ögeler arasında önemli bir yer tutar. İnsanın çevresi seslerden örülüdür ve insan çevresindeki bu sesleri çözümleyip yorumlayarak değişik anlatım biçimlerine dönüştürür. Bu anlatım biçimlerinden biri de müziktir (Uçan, 2001).

Değişik boyutlardaki çok yönlü işlevlerinden dolayı müzik insan yaşamında önemli bir yere sahiptir. Bu işlevler bireysel, duygusal, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel olmak üzere beş bölümde toplanabilmektedir (Uçan, 1994).

Müzik, hem önemli bir eğitim aracı hem de eğitim alanıdır. Eğitimin değişik alan ve düzeylerinde öğrenme ve öğretmeyi olumlu yönde etkilediği, kolaylaştırıp sağlamlaştırdığı için müzik bir eğitim aracıdır. "*Bireye kendi yaşantısı yolu ile amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma süreci"* olarak tanımlanan müzik eğitimi; bireyin içinde bulunduğu toplum ile olan ilişkilerini, kültürel ve sanatsal çevresi ile olan iletişim ve etkileşimini etkiler (Uçan, 1994). Bu nedenle müzik bir eğitim aracı olarak önemini hep korumuştur. Ancak insanların yetiştirilmelerinde eğitim aracı olarak kullanılan müzik yeterli olmamış, aynı zamanda müziği öğretmek üzere müzik eğitimi alanında da eğitilmiş insan yetiştirilmesi zorunlu olmuştur (Uçan, 1994).

Pek çok toplumda olduğu gibi Türkler'de de müzik; birey, toplum ve devlet hayatında önemli bir yer edinmiştir. Uygurlar'dan itibaren tarihsel süreç içerisinde halk ve sanat müziği olarak iki kola ayrılan müzik; Osmanlılar'da sivil ve askeri olmak üzere Enderun Okulları ve Mehterhane'lerde öğretilmiştir (Bozkaya, 2001).

İlki I. Murat zamanında (1360-1389) kurulan Enderun Okullarında başlangıçta dinsel eğitim verilmekte iken; II. Murat zamanında (1421-1444) hendese, coğrafya, felsefe, mantık, şiir ve müzik de eklenmiştir. İçeriğini daha çok Geleneksel Sanat Müziği'nin oluşturduğu müzik dersleri, "meşkhane" denilen özel yerlede gerçekleştirilmekteydi (Bozkaya, 2001).

1869 yılında yürürlüğe giren "Maarif-i Umumiye Nizamname"si (Genel Eğitim Tüzüğü) ile Osmanlı'da eğitim alanında yeni düzenlemelere gidildiği; önceleri kız okulları ve kız öğretmen okulları programlarında, daha sonraları da bazı ilkokulların ders dışı etkinliklerinde müzik dersine yer verildiği görülmektedir. İmparatorluğun son dönemlerinde programlarında müzik eğitimine yer veren okullarda belirli bir artış görülmekle birlikte, okullaşma oranının düşük olması müzik eğitiminin belli bir kesimle sınırlı kalmasına neden olmuştur (Uçan, 1994).

Cumhuriyet'in ilanından sonra başlatılan eğitim devrimi ile halka yönelinmiş, ulusal müziğimizin çağın müziklerine uygun bir biçimde işlenmesi ve dünyaya tanıtılması temel hedeflerden biri olarak belirlenmiştir. Atatürk 1934 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açış konuşmasında "Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü musikideki değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. Bugün dinletmeye yeltenilen müzik yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır; bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir an önce genel musiki kurallarına göre işlemek gerekir. Ancak bu güzeyde Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir" (Saygun, n.d)

diyerek müzik konusundaki düşüncelerini belirtmiş ve izlenecek yolu göstererek yönlendirici olmuştur.

Cumhuriyet döneminde eğitimin başlıca amacı her düzeydeki okulda, Cumhuriyet rejiminin gerektirdiği yeni Türkiye için nesiller yetiştirmek olmuştur (Akyüz, 1999). Meclis, Hükümet, Milli Eğitim Bakanlığı vb. düzeylerde çeşitli ve yoğun çalışmalara girilerek; yasal, tüzüksel, yönetmeliksel ve programsal düzenlemelere gidilmiş ve bu düzenlemelerin bir sonucu olarak genel müzik eğitimi; anaokulu, ilkokul, ortaokul [ilköğretim] ve liselerin birçoğunun programlarında yer almaya başlamıştır (Uçan, 1994).

Türk Eğitim Sistemi'nin özünü oluşturan örgün eğitim kapsamında müzik eğitimi genel ve mesleki olmak üzere iki açıdan planlanmıştır. Genel müzik eğitimi ile bireyin okul ortamında müzik yolu ile eğitiminin sağlanması amaçlanmakta, bu yolla aynı zamanda bireyin ilgi ve yeteneklerinin fark edilmesi de sağlanabilmektedir (Bozkaya, 2001).

Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte müzik dersi zorunlu ders kapsamında okutulmaya başlamıştır. İlkokulda müzik eğitiminde; çocukta müzikaliteyi kazandırmak ve sistemli bir şekilde geliştirmek, öncelikle halk şarkılarına ve genel olarak müziğe karşı sevgi uyandırmak, estetik, sosyal ve vatani duyguları eğitmek başlıca amaçlar arasında yer almıştır (Yönetken, 1952).

Halil Bedi Yönetken (1899-1968), ilkokulda müzik eğitim ve öğretiminin özellikle başlangıçta nasıl bir temele dayandırılacağı konusu üzerinde durmuştur. Müzik eğitim ve öğretimine öncelikle anonim çocuk ezgileri ve Türk çocuk müzik folkloruna dayanan bir metot ile başlanması gerektiğini belirtmiştir (Yönetken, 1966).

Muammer Sun ise, ülkemizde eğitim müziği alanında yer alan çocuk şarkılarını aktarma şarkılar, öykünme şarkılar, halk türküleri ve kaynağını Türk müziğinden alan çağdaş Türk okul şarkıları olarak dört kümede toplamaktadır (Sun, 2006). Müziğin okul programlarına girdiği Cumhuriyet'in ilk yıllarında; eğitsel açıdan öğrencinin duygusal gelişimine uygun bir okul müziği dağarı olmaması nedeniyle, konu ile ilgilenenlerin, yabancı ülkelerin okul müziği örneklerini alarak, altına Türkçe sözler yazmak suretiyle bir dağarcık oluşturma yolunda çaba harcadıkları görülmektedir. Bu ilk aşamadan sonra eğitim müziği bestecilerimizin bu kez aktarma şarkılarının yanında onlara benzer anlayışla kendi bestelerinden oluşan öykünme şarkılar dağarcığı meydana getirdikleri; bunun yanında halk müziğinin uygun örneklerini sınıfa getirerek materyal olarak kullandıkları ve nihayet 1960'lı yıllardan itibaren özgün bir Türk okul şarkıları dağarcığı yaratılmaya başlandığı görülmektedir.

Bununla birlikte Cumhuriyet'in kurulmasından 1960'lı yılların ortalarına kadar ilköğretimde müzik öğretimine Do Majör gamı ile tonal müzik anlayış ve kuramından yola çıkılarak başlanmıştır. 1948 müzik öğretim programı bu temel düşünce ile hazırlanmış, 1968 yılındaki müzik öğretim programı ile birlikte "ulusaldan evrensele" öğretim ilkesi benimsenmiş ve günümüze kadar olan programlar bu düşünce temel alınarak oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, başlangıçta tonal müzik ile eğitme anlayışının giderek yerel müzikler ile başlayıp sonra tonal müziğe, dolayısıyla uluslararası sanat müziğine ulaşma biçiminde değişikliğe uğradığı görülmektedir.

Atatürk'ün yönlendirmesi ile 1924 yılında kurulan Musiki Muallim Mektebinde 10 yıldan fazla süren uygulamaların arkasından yönetimin beklediği amaçların gerçekleşmeyeceği anlaşılmış ve Avrupa'dan müzik alanında uzmanların getirilmesi ihtiyacı duyulmuştur. Özellikle Cevat Dursunoğlu'nun çabaları ile 1935 yılında Alman besteci Paul Hindemith (1895, 1963)'e başvurulmuş ve Türk müzik kurumları ve yaşamına şekil vermesi için görevlendirilmiştir (Gedikli, 1999).

Osmanlı İmparatorluğu'nda ve daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde yaptığı çalışmalarla müzik yaşamına ve kurumlarına değerli katkılar sağlayan önemli isimlerden biri de Muzika-i Hümayunun son şefi ve 10 yıl süre ile Musiki Muallim Mektebi Müdürü olarak görev yapan Osman Zeki Üngör'dür.

Muzika-i Hümayunda eğitim gören ve konser kemancısı olarak yetiştirilen ilk Türk kemancısı olma onurunu taşıyan Osman Zeki Üngör (1880-1958)'ün; sadece askeri marşlar ve fantezi parçalar çalan saray mızıkasında, Avrupa anlamında senfoni orkestrasının oluşmasında büyük katkıları olmuştur. Üngör, bu orkestranın yalnızca sarayda değil halk önünde de konserler vermesini sağlamış, Musiki Muallim Mektebinin ilk müdürü olmuş ve bu görevi 1934 yılına kadar sürdürmüştür (Say, 1985).

İstiklal Marşı, Ankara Marşı, Çocuk Marşı, Gençlik ve Spor Marşı, Musiki Muallim Mektebi Marşı gibi önemli marşların ve pek çok okul şarkısının da bestecisi olan Osman Zeki Üngör (Say, 1985)'ün 1925 yılında yazdığı "Çocuklara Teganni Dersleri" adlı kitabı ile Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllarda, ilköğretimde müzik eğitimine kaynak oluşturmada önemli bir adım attığı, kendisinden sonra gelenlere örnek oluşturduğu düşünülmektedir. Nitekim eğitim müziğine yaptığı katkılar ve çalışmalarıyla müzik kültürümüzde önemli bir yer edinen ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde yıllarca bireysel ve toplu ses eğitimi dersleri okutan Saip Egüz (1920-1981) "Toplu Ses Eğitimi I" kitabında Zeki Üngör'ün bu çalışmasına değinerek,

"öğretmen ve öğrenciye müzik yapma yollarını açan ve şarkı demeti biçiminde düzenlenmiş önemli bir kitap" olduğunu vurgulamaktadır (Egüz, 1991).

Bu çalışmada, yeni Türk harflerinin kabulünden önce basımı yapılan (1925) "Çocuklara Teganni Dersleri" adlı kitabın kapsam ve niteliği araştırılacak, kitabın bölümleri ve içeriği tanıtılacak, benzer nitelikte sonraki yıllarda yayımlanmış kitaplara da olan yansımaları gözetilerek değerlendirilecektir.

Kitabın Genel Kapsamı ve Niteliği
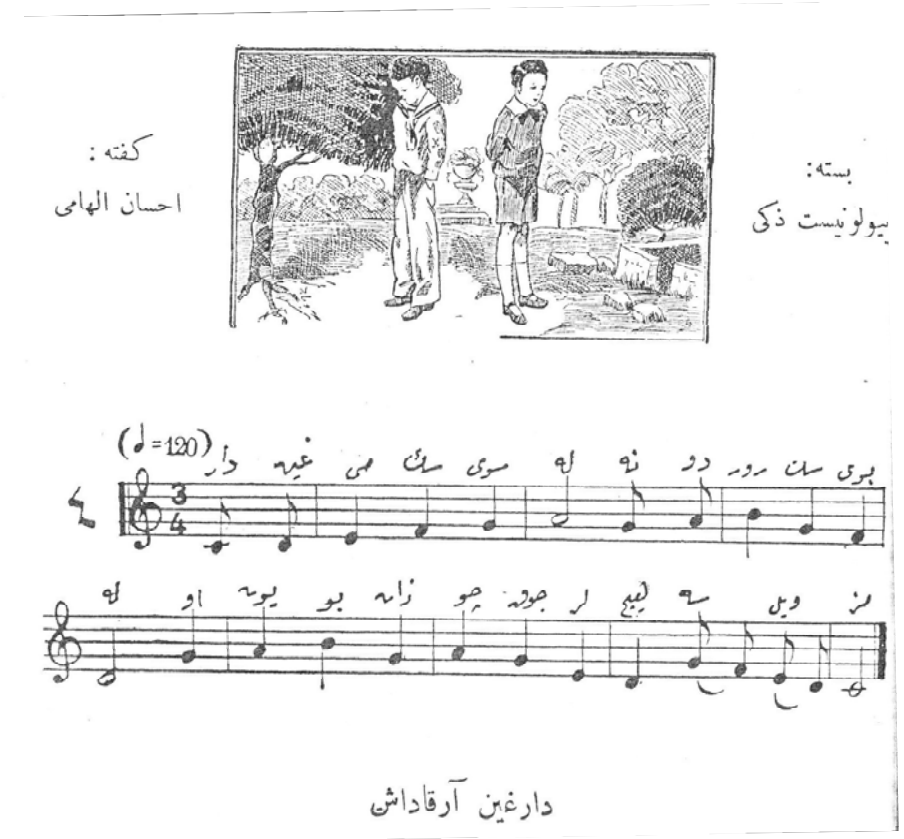
1925 yılında Osman Zeki Üngör tarafından yazılan kitap; Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyeti (Milli Eğitim Bakanlığı) tarafından okullarda okutulacak kitap olarak kabul edilmiştir. Yazar ön sözünde, kitabı ilkokullarda müziği öğretmek üzere hazırladığını belirtmiştir. Bunun için de kitapta temel müzik bilgilerine yer verildiğini ve örnek alıştırmalar ile pekiştirilerek davranışa dönüştürülmeye çalışıldığını vurgulamıştır. Ayrıca "ön söz"ünde kitabın amaçlarından birinin de müziğe yeni başlayan çocuğa müziğin tekniğini değil zevkini vermek; aynı zamanda da müzik öğretmenlerinin müzik eğitimi konusu üzerinde düşünmelerini ve çalışarak çözüm üretmelerini sağlamak olduğunu belirtmiştir.

Bu kitap ilkokullarda müzik eğitimi üzerine, o yıllarda yeni harflerin kabulünden önce, Osmanlıca harflerle ilkokullara yönelik olarak hazırlanmış ilk girişim/örneklerden birisidir.

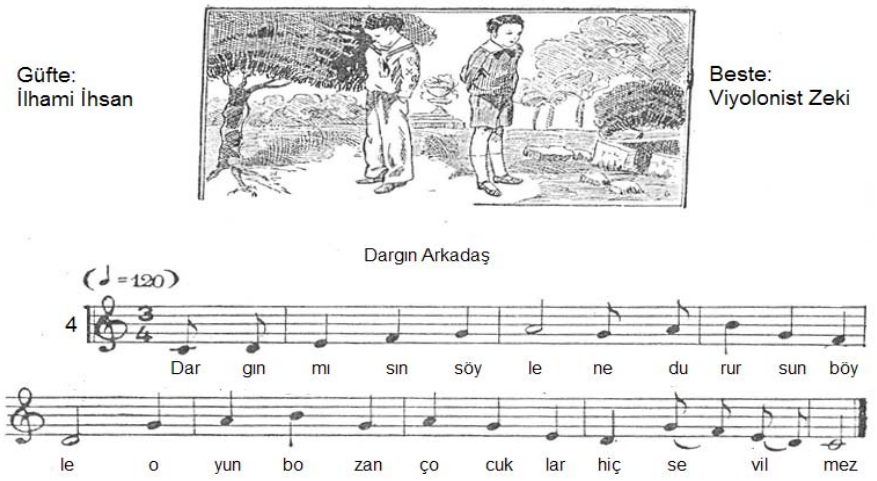
Şekil 1: Kitap Kapağı

Kitabın elimizdeki örneği kalın karton kapak içinde; 16X24 cm ölçülerinde olup, toplam 88 sayfadır. Dış kapaktaki bilgiler, köşeleri süslendirilmiş siyah renkli bir çerçeve ve onun dışında da kırmızı renkli ikinci bir çerçeve ile verilmiştir. Aynı zamanda yayın bilgilerinde; kitabın Ahmet İhsan Matbaası tarafından İstanbul'da 1341 (1925) yılında basıldığı, yazarının Viyolonist Zeki ve görevinin de Musiki Muallim Mektebi Müdürü olduğu belirtilmektedir. En son sayfasında "Ali Haydar Toprak, Hisarönü, İzmir, 441 03 76" kaşesi yer almaktadır. Kitabın ilginç yönü soldan sağa okunan nota yazısının altında şarkı sözlerinin Osmanlıca yazının gereği olarak; sağdan sola yazılmış biçimde yer almasıdır.

Şekil 2a: Nota Yazısı Örneği (Sayfa 47)

Aşağıda; "Çocuklara Teganni Dersleri" adlı kitaptan alınan "Dargın Arkadaş" isimli parçanın günümüz Türkçesine çevrilmiş hali örnek olarak verilmektedir. Kitaba alınan şarkıların üzerinde sol üst köşede söz yazarının adı, sağ üst köşede de bestecisinin adı verilmiştir. Ayrıca şarkının konusuna ilişkin küçük çizimler şarkı adının üstünde ya da başında yer almaktadır.

Şekil 2b: Nota Yazısı Örneği(Günümüz Türkçesi)

Kitabın en sonunda yer alan "İçindekiler" (fihrist) sayfasından anlaşıldığına göre, ilk 35 sayfa genel müzik bilgileri ile onları pekiştiren alıştırmalardan oluşmaktadır. Bunu izleyen sayfalarda bir dağarcık niteliğinde aşağıda sayfa numaraları, adı ve açıklamaları yer alan şarkılar yer almaktadır.
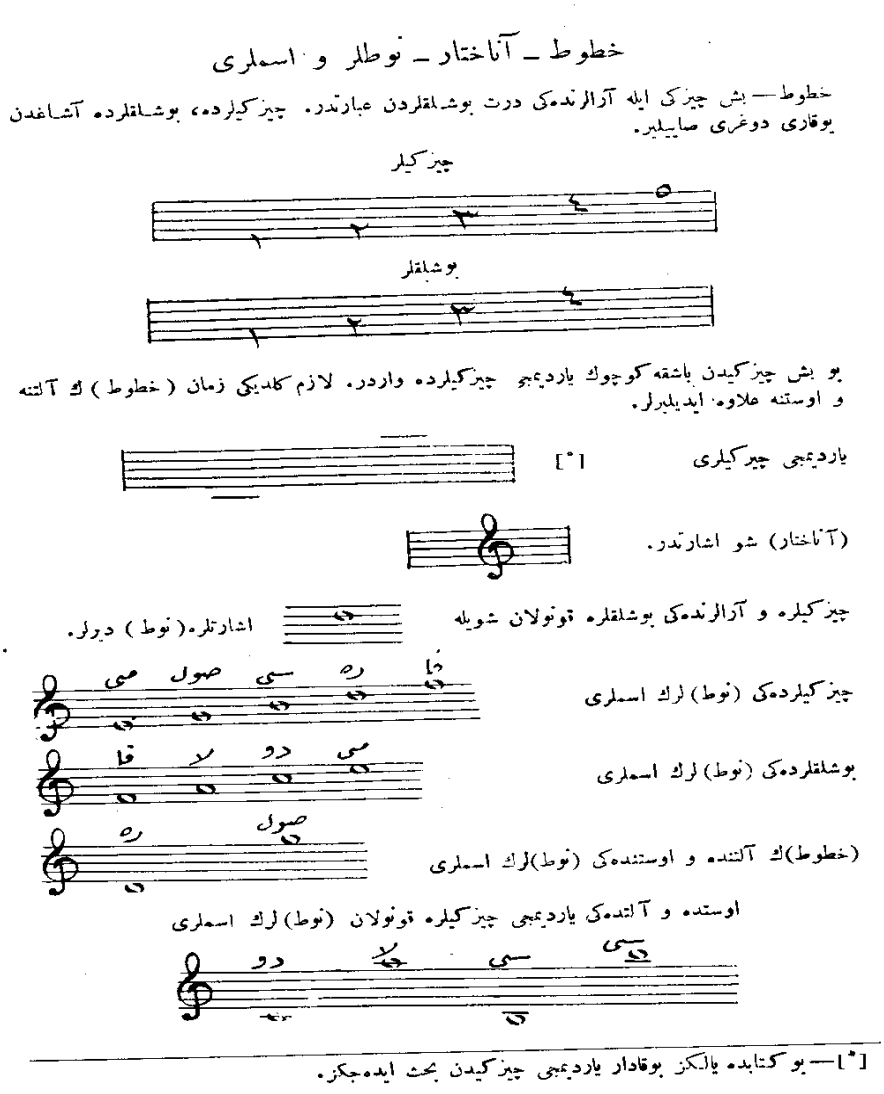
Kitabın başlangıcında temel müzik bilgileri ve solfej okuma alıştırmaları, daha sonra da yazar tarafından ezgilenen bir ve iki sesli çocuk şarkıları ile iki adapte şarkı ve bir adet üç sesli çocuk şarkısı yer almaktadır. Her şarkının üzerinde söz yazarı ve bestecisinin adı verilmiş ayrıca sıra numarası ile gösterilmiştir. Buna göre kitapta 35 şarkı yer almaktadır. Kitabın sonunda ise "içindekiler" kısmı bulunmaktadır.

Kitap, "hutût [porte], anahtar, notalar ve isimleri" ana başlığı ile başlamıştır. Dizek çizilmiş ve çizgi ve boşluklar rakam verilerek tanıtılmış,

dip not olarak sadece üst ve altta ilk ek çizgilerin çalışılacağı belirtilmiştir. Sol anahtarı tanıtılmış, 1. oktav do'dan 2. oktav si'ye kadar dizek üzerinde notaların isimleri yazılmıştır.

Tablo 1: Kitapta Yer Alan Şarkılar

Şarkının Adı	Sayfa Numarası	Açıklamalar
Hasta Leylek	44	Do Majör, $\frac{4}{4}$, İki Sesli
Kuğular	45	Do Majör, $\frac{4}{4}$, Eksik Ölçü, İki Sesli
Deniz Feneri	46	Do Majör, $\frac{4}{4}$, Tek Sesli
Dargın Arkadaş	47	Do Majör, $\frac{4}{4}$, Eksik Ölçü, Tek Sesli
Anne Sevgisi	48	Do Majör, $\frac{4}{4}$, Tek Sesli
Ninni	49	Do Majör, $\frac{4}{4}$, Tek Sesli
Gece	50	Do Majör, $\frac{3}{4}$,İki Sesli
Kelebek	51	Do Majör, $\frac{3}{4}$,İki Sesli
Şarkının Adı	**Sayfa Numarası**	**Açıklamalar**
Kış	53	Do Majör,$\frac{3}{4}$, İki Sesli
Küçük Bahçıvan	54	Do Majör, $\frac{4}{4}$, Tek Sesli
İlim Marşı	55	Do Majör, $\frac{2}{4}$, İki Sesli
Kuşun Ölümü	57	Do Majör, $\frac{4}{4}$, Tek Sesli
Dilenci	58	Do Minör, $\frac{4}{4}$, Tek Sesli
Davul	59	Do Majör, $\frac{2}{4}$, Tek Sesli
Kelebek	60	Do Majör, $\frac{6}{8}$, Tek Sesli(Besteci ve söz yazarı belirtilmemiş)
Borazan	61	Fa Majör, $\frac{2}{4}$, Tek Sesli
Bahar Sabahı	62	Do Majör, $\frac{2}{4}$, İki Sesli
Akşam	63	Do Majör, $\frac{3}{4}$, İki Sesli (Aktaran: O.Zeki Üngör)
Gaib Çocuk	65	Sol Majör, $\frac{3}{4}$, Eksik Ölçü, İki Sesli
Öt Kuş	66	Do Majör, $\frac{3}{4}$, Tek Sesli
Yaşamak	67	Fa Majör, $\frac{2}{4}$, Tek Sesli
Kitabım	68	Do Majör, $\frac{2}{4}$, Eksik Ölçü, Tek Sesli
Dalgalar	69	Do Majör, $\frac{6}{8}$, İki Sesli
Türk Oğlu	70	Do Minör, $\frac{2}{4}$, Tek Sesli
İlkbahar	71	Do Majör, $\frac{4}{4}$, Tek Sesli (Söz yazarı belirtilmemiş)
Azim	72	La Bemol Majör, $\frac{4}{4}$, Tek Sesli
Çiçekler Diyor ki	74	Fa Majör, $\frac{3}{4}$, Tek Sesli
Arı	75	Mi Bemol Majör, $\frac{2}{4}$, Tek sesli
Mektepten Çıkış	76	Do Majör, $\frac{2}{4}$, Tek Sesli
Vatan Acısı	77	Do Minör, $\frac{2}{4}$, Eksik Ölçü, Tek sesli
Bahar	78	Fa Majör, $\frac{3}{4}$, İki Sesli
Bülbül	80	Re Majör, $\frac{2}{4}$, Eksik Ölçü, İki Sesli (Aktaran: O.Zeki Üngör)
Avcı	81	Mi Bemol Majör, $\frac{6}{8}$, İki Sesli
Akşam Rüzgarı	83	Do Majör, $\frac{4}{4}$, İki Sesli
Bir Kızın Duası	84	Mi Majör, $\frac{2}{4}$, Üç Sesli

خطوط ـ آناختار ـ نوطلر و اسملری

خطوط — بش چیزکی ایله آرالرندهکی درت بوشلقلردن عبارتدر. چیزکیلرده، بوشلقلرده آشاغدن یوقاری دوغری صایيلير.

چیزکیلر

بوشلقلر

بو بش چیزکیدن باشقه کوچوك یاردیمجی چیزکیلرده واردر. لازم کلدیکی زمان (خطوط) ك آلتنه و اوستنه علاوه ایدیلیرلر.

یاردیمجی چیزکیلری [*]

(آناختار) شو اشارتدر.

چیزکیلره و آرالرندهکی بوشلقلره قونولان شویله اشارتلره (نوط) دیرلر.

چیزکیلرده‌کی (نوط) لرك اسملری

بوشلقلرده‌کی (نوط) لرك اسملری

(خطوط)ك آلتنده و اوستنده‌کی (نوط)لرك اسملری
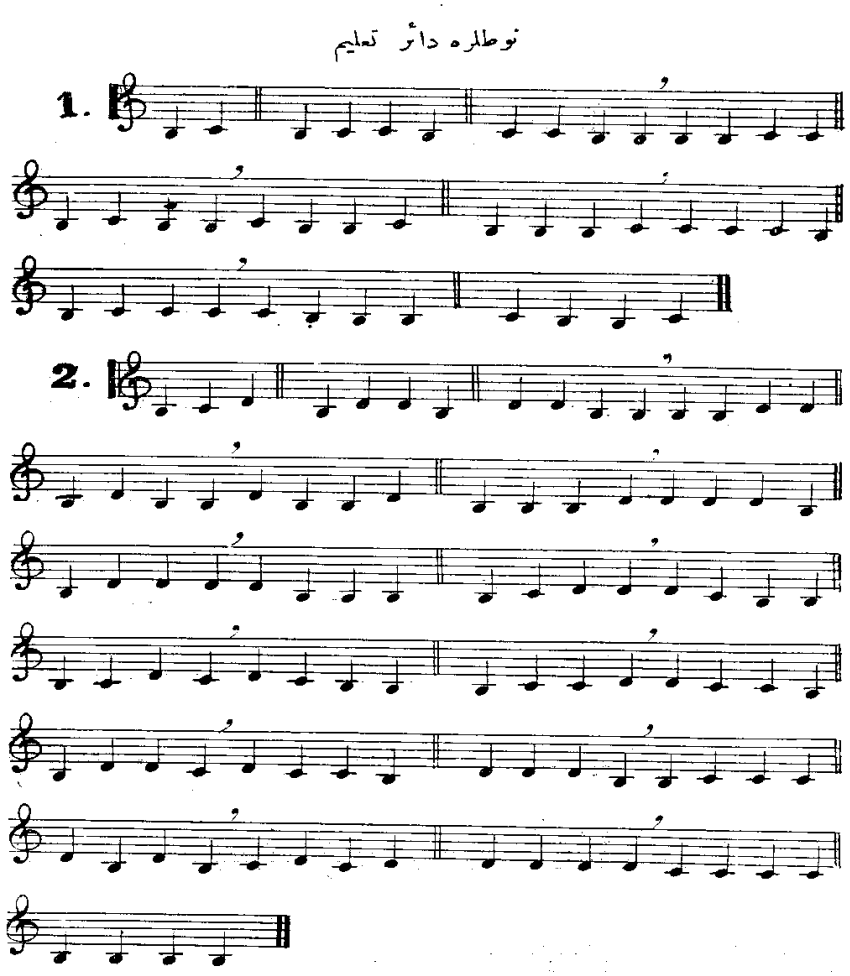
اوستده و آلتده‌کی یاردیمجی چیزکیلره قونولان (نوط) لرك اسملری

[*] — بو کتابده یالکز بوقادار یاردیمجی چیزکیدن بحث ایده‌جکز.

— ٤ —
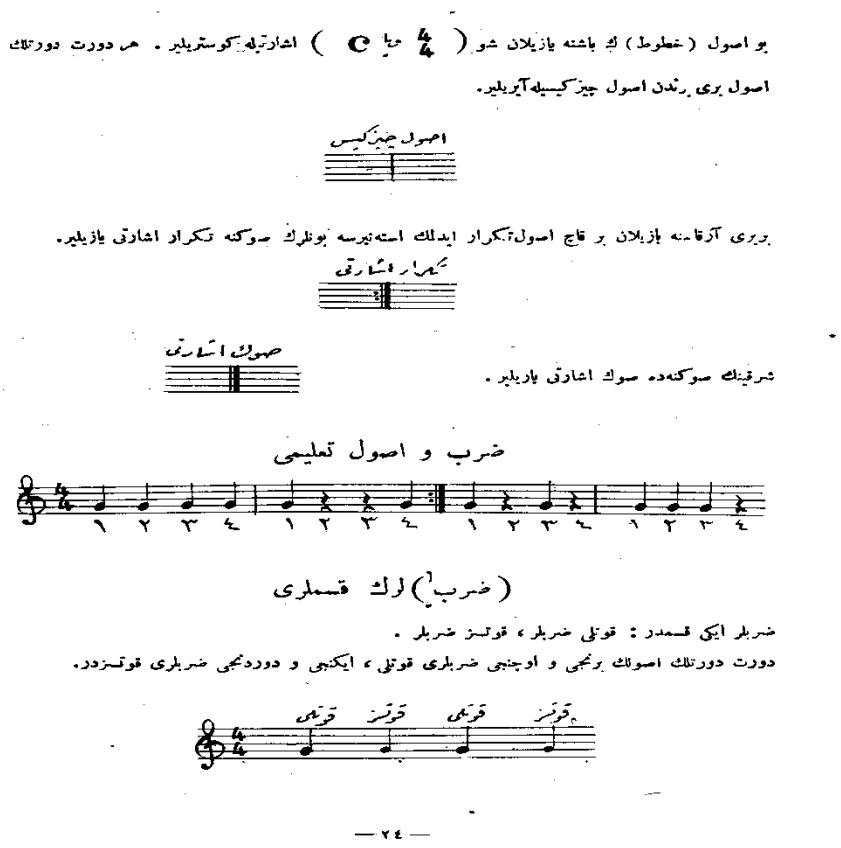
Şekil 3: Dizek, Sol Anahtarı ve Nota İsimleri (Sayfa 4)

Daha sonra, tanıtılan notalar ile sadece dörtlük değerlerden oluşan 16 egzersiz "Notalara Dair Talim" başlığı altında yer almış, aşağıda bu örneklerden ikisine yer verilmiştir.

Şekil 4: Alıştırma Örnekleri (Sayfa 5)

16 egzersizin arkasından dörtlük sus tanıtılmış ve $\frac{4}{4}$'lük ölçünün nasıl vurulduğu şekille gösterilmiştir. Hemen arkasından ikilik nota ve ikilik sus tanıtılarak, $\frac{4}{4}$'lük ölçü ile iki küçük egzersiz verilmiş; birlik sus ve notaya da aynı bölümde değinilmiştir. Temel değerler ve süsler verildikten sonra ölçü çizgisi, tekrar işareti ve bitiş çizgisi tanıtılmıştır. $\frac{4}{4}$'lük bir ölçüdeki kuvvetli ve zayıf zaman anlatılmış, konu ile ilgili 7 egzersiz verilmiştir.

بو اصول (خطوط) لك باشنه يازيلان شو ($\frac{4}{4}$ يا $\mathbf{C}$) اشارتيله كوستريلير . هر دورت دورتلك
اصول برى برندن اصول چيزكيسيله آيريلير.

اصول چيزكيسى

بريرى آرقاسنه يازيلان بر قاچ اصول تكرار ايدلك استه‌نيرسه بونلرك صوكنه تكرار اشارتى يازيلير.

تكرار اشارتى

صوك اشارتى

شرقينك صوكنه‌ده صوك اشارتى يازيلير .

ضرب و اصول تعليمى

١ ٢ ٣ ٤ ١ ٢ ٣ ٤ ١ ٢ ٣ ٤ ١ ٢ ٣ ٤

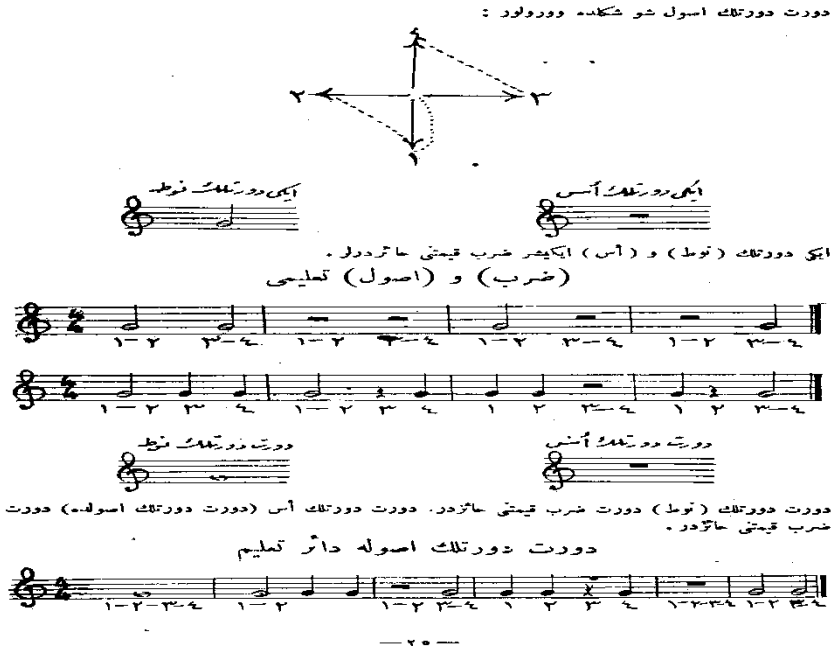
(ضرب)لرك قسملرى

ضربلر ايكى قسمدر : قوتلى ضربلر ، قوتسز ضربلر .
دورت دورتلك اصولك برنجى و اوچنجى ضربلرى قوتلى ، ايكنجى و دوردنجى ضربلرى قوتسزدر.

قوتلى قوتسز قوتلى قوتسز
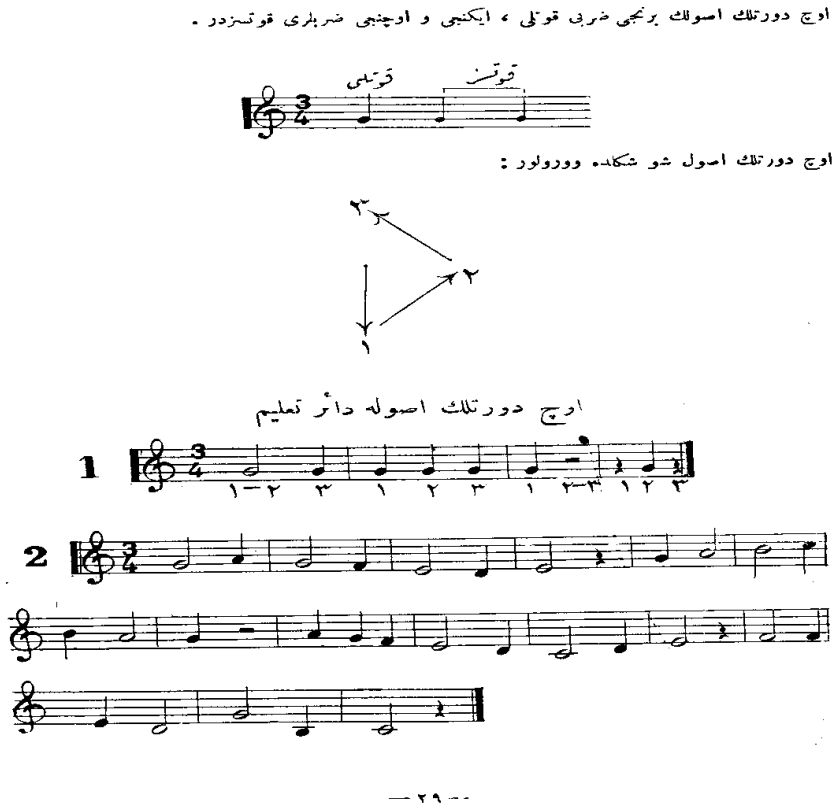
— ٢٤ —

Şekil 5: $\frac{4}{4}$ lük Ölçü, Ölçü Çizgisi, Tekrar İşareti, Bitiş Çizgisi (Sayfa 24)
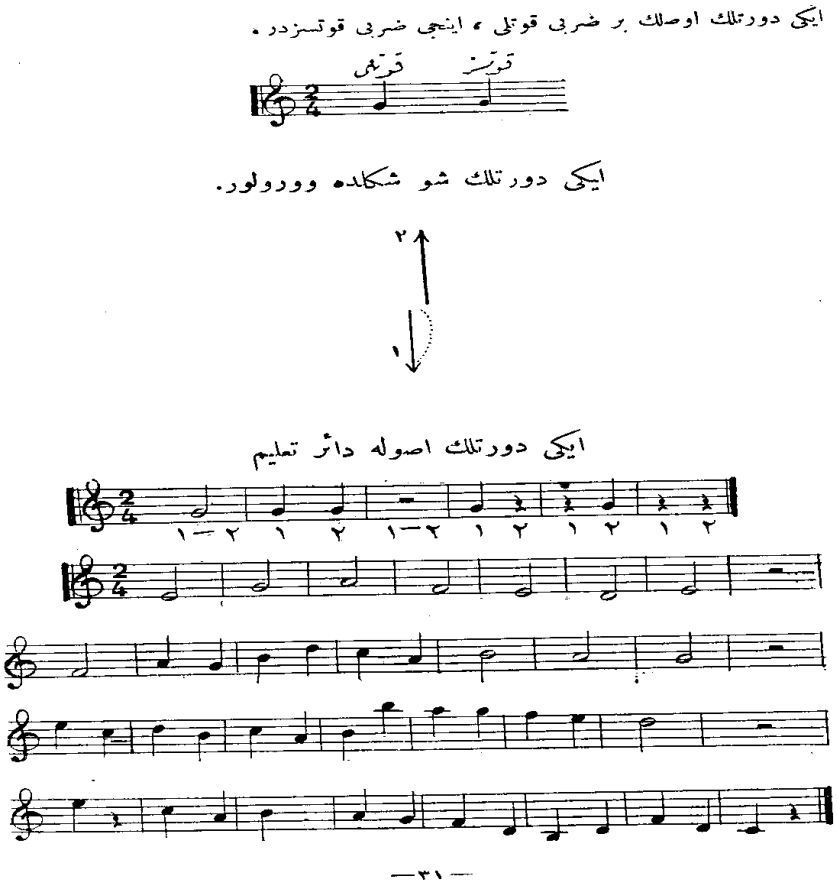

Şekil 6: $\frac{4}{4}$ lük Ölçü ile Alıştırmalar (Sayfa 25)

$\frac{4}{4}$lük ölçüden sonra $\frac{3}{4}$'lük ölçü anlatılmış ve sekizlik değer tanıtılarak kuvvetli ve zayıf vuruşlarına değinilmiş; $\frac{3}{4}$'lük ölçü ile 4 tane ezgi örnek olarak verilmiştir.

Şekil 7: $\frac{3}{4}$'lük Ölçü ve Alıştırma Örnekleri (Sayfa 29)
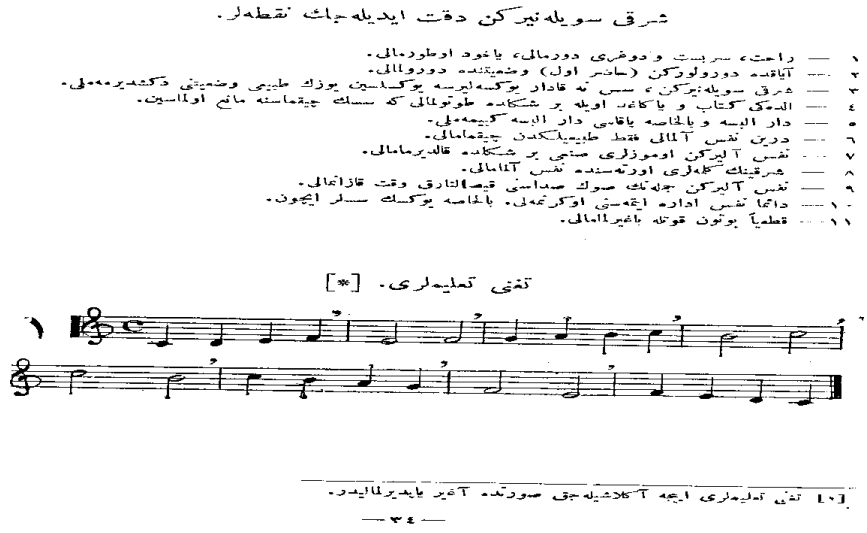
Arkasından $\frac{2}{4}$'lük ölçünün kuvvetli ve zayıf zamanları tanıtılmış ve bu ölçüye ait bir uygulamaya yer verilmiştir. Daha sonra eksik ölçü anlatılarak sekizlik nota ve susa daha ayrıntılı olarak değinilmiştir. Buraya kadar anlatılan konuları içeren 4 ezgi ile uygulamaya devam edilmiştir.

Şekil 8: $\frac{2}{4}$ 'lük Ölçü ve Alıştırma Örnekleri (Sayfa 31)

Kuramsal olarak anlatılan ve örneklerle pekiştirilen bu bilgilerden sonra, şarkı söylenirken dikkat edilecek konulara yer verilmiş ve ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Rahat ve serbest oturulması ya da ayakta durulmasının, eğer ayakta duruluyor ise hazır ol durumunda (bugün doğruluğu kabul edilmemekle birlikte) olunmasının gerektiği vurgulanmıştır. Şarkı söylenirken tiz seslere ne kadar çıkılırsa çıkılsın yüzün doğal ifadesinin bozulmamasının; eldeki kitap ya da kağıdın sesin iletilmesine engel olmamasının önemli olduğu belirtilmiştir. Derin nefes alınmasının fakat vücudun doğal görünümünden uzaklaşılmamasının, nefes alırken omuzların

yapay bir şekilde kaldırılmamasının, sözcüklerin nefes alınarak bölünmemesinin, nefes almak için cümlenin son notasının kısaltılarak zaman kazanılmasının; özellikle tiz seslerde nefes idaresinin önemli olduğu belirtilmiştir. Kesinlikle bağırarak şarkı söylenmemesinin önemli olduğuna değinilmiş ve ses eğitimi için üç ses egzersizi verilmiştir.

Şekil 9a: Şarkı Söyleme Kuralları ve Alıştırma Örneği (Sayfa 34)
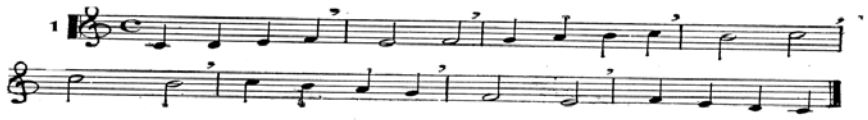
Yukarıda Osmanlıca harflerle yer alan şarkı söyleme kuralları ve alıştırma örneği aşağıda günümüz Türkçesi'ne çevrilmiş olarak yer almaktadır.

Şarkı Söylenirken Dikkat Edilecek Noktalar

1. *Rahat, serbest ve doğru durmalı yahut oturmalı.*
2. *Ayakta durulurken (hazır ol) vaziyetinde durulmalı.*
3. *Şarkı söylenirken ses ne kadar yükselirse yükselsin yüzün tabii vaziyeti değiştirilmemeli.*
4. *Eldeki kitap veya kağıt öyle bir şekilde tutulmalı ki sesin çıkmasına mâni olmasın.*
5. *Dar elbise ve bilhassa yakası dar elbise giymemeli.*

6. *Derin nefes almalı fakat tabilikten çıkmamalı.*
7. *Nefes alırken omuzları suni bir şekilde kaldırmamalı.*
8. *Şarkının kelimeleri ortasında nefes almamalı.*
9. *Nefes alırken cümlenin son sadâsını kısaltarak vakit kazanmalı.*
10. *Daima nefes idare etmesini öğrenmeli. Bilhassa yüksek sesler için.*
11. *Katiyen bütün kuvvetle bağırmamalı.*
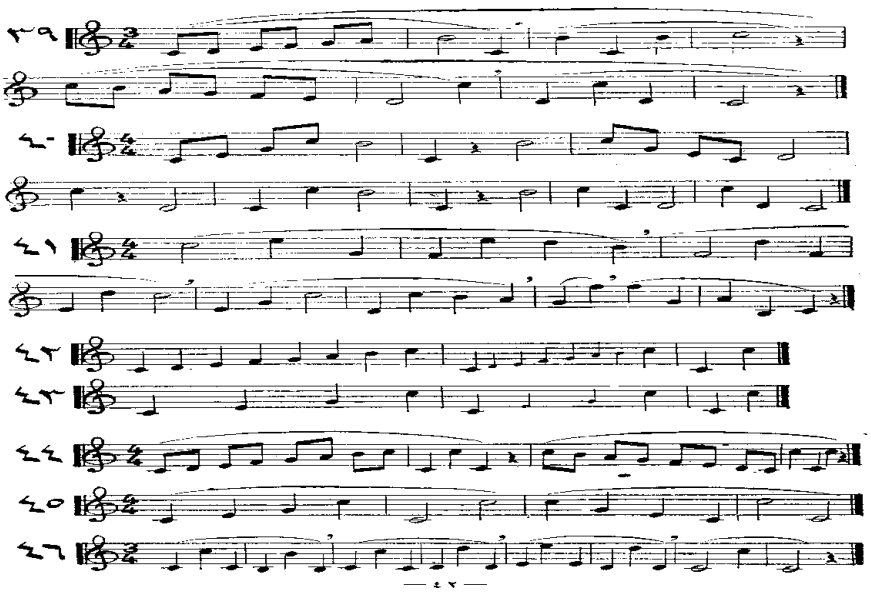
Teganni Talimleri [*]
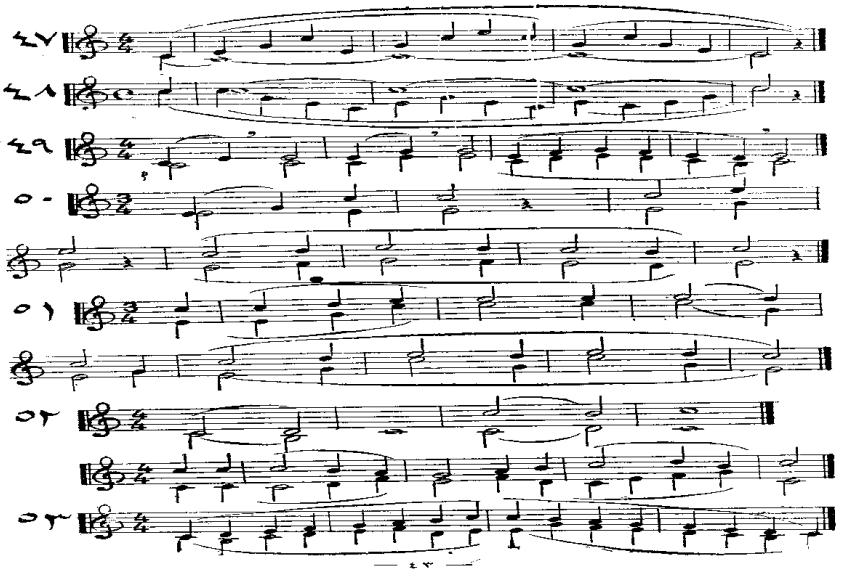

[*] Teganni Talimleri iyice anlaşılacak surette ağır yaptırılmalıdır.

Şekil 9b: Şarkı Söyleme Kuralları ve Alıştırma Örneği

Ses egzersizlerinin arkasından bağlı söyleme (legato) alıştırma örneklerine yer verilmiş ve puandorg işareti tanıtılmıştır. Kitabın başından beri kazandırılması amaçlanan davranışlar ile ilgili olarak 53 örnek alıştırma verilmiştir. Son 7 alıştırma iki sesli olarak düzenlenmiştir.
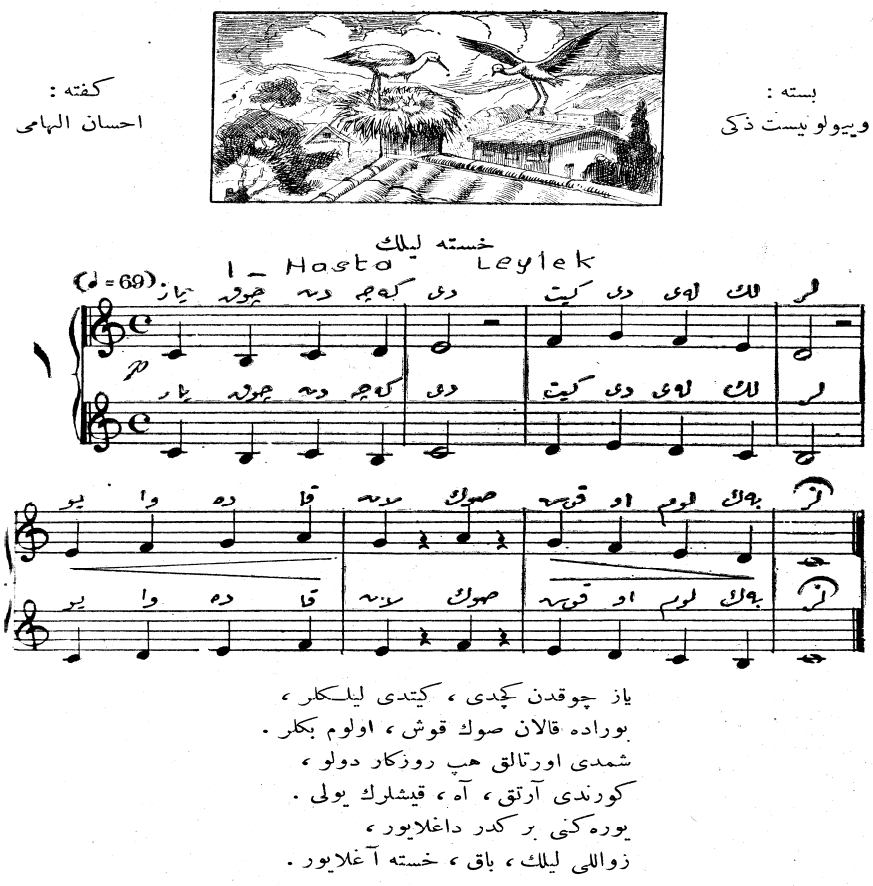

Şekil 10: Alıştırma Örnekleri (Sayfa 42)

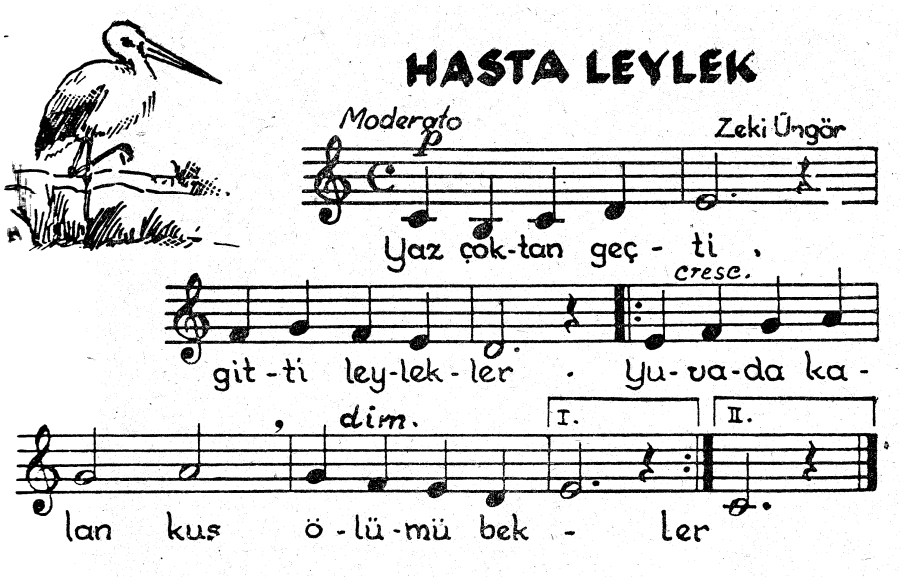

Şekil 11: Alıştırma Örnekleri (Sayfa 43)
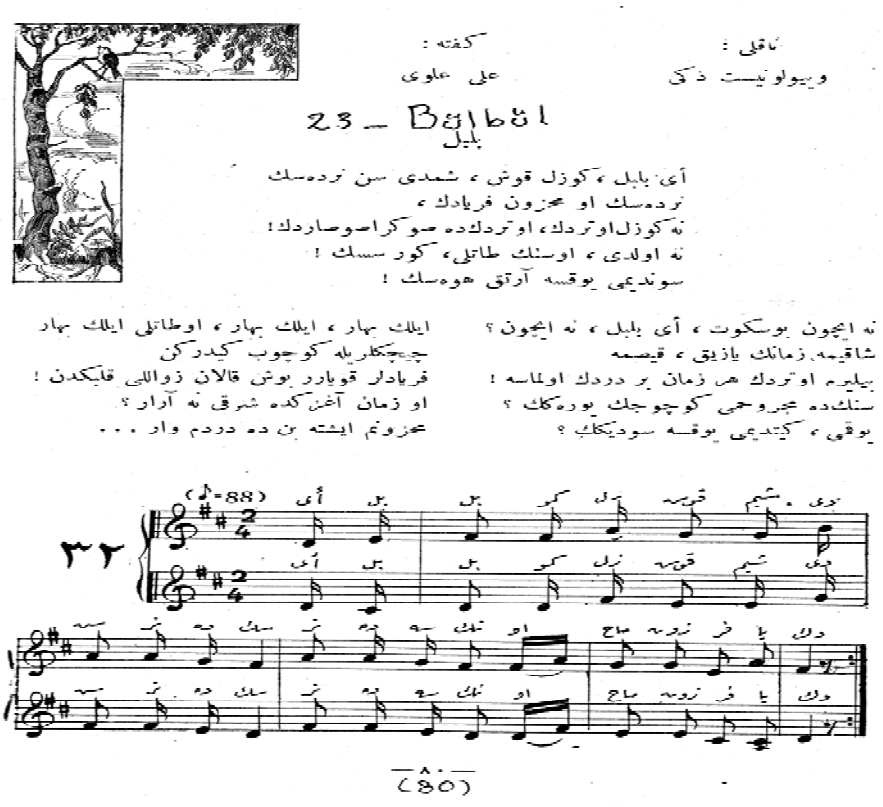
Bu örneklerin arkasından tek ve iki sesli çocuk şarkıları verilmiştir. 35 şarkının yer aldığı bu bölümde 33 şarkının bestesi Osman Zeki Üngör'e aittir. "Akşam" ve "Bülbül" isimli parçalar yazar tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Şarkıların 18'i tek sesli, 16'sı iki sesli ve 1'i de üç seslidir. Tek ve iki sesli şarkılar karışık olarak yer almıştır. Üç sesli parçaya son şarkı olarak yer verilmiştir. Bu şarkılardan 1 nolu "Hasta Leylek" (s.44) ile 32 no.lu "Bülbül" (s.80) şarkılarının sonraki yıllarda yayımlanan okul müziği ders ve çalgı kitaplarında da yer aldığı görülmektedir.

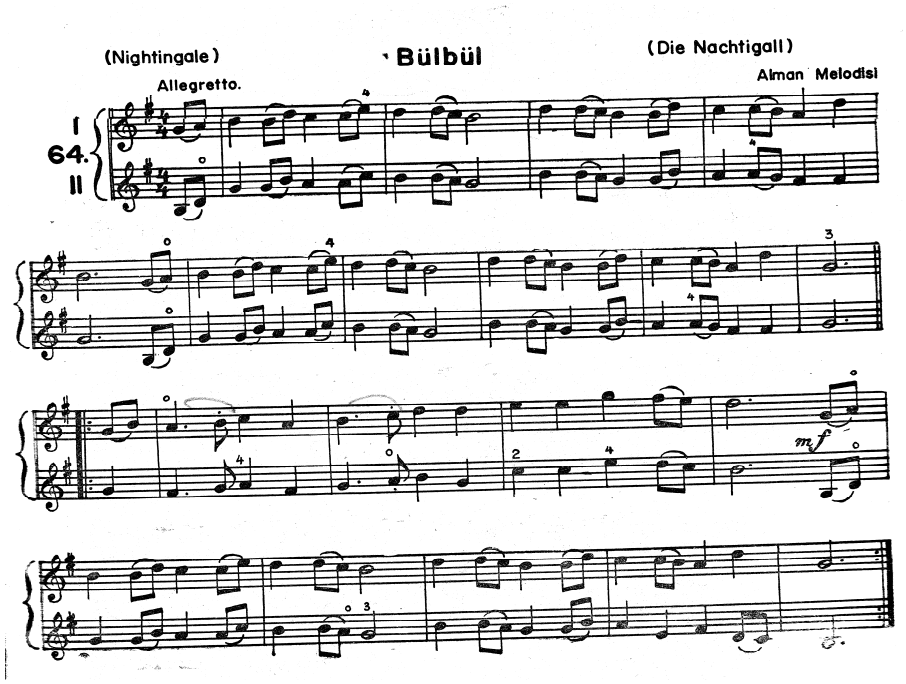
Şekil 12a: Hasta Leylek (Sayfa 44)

Şekil 12b: Hasta Leylek (Aydıntan ve Egüz, 1968)

Şekil 13a: Bülbül (Sayfa 80)

Şekil 13b: Bülbül (Saydam, 1966)

Kitabın sonunda yer alan "İçindekiler" sayfasında kitapta yer alan konular ve şarkılar sayfa sırasına göre gösterilmiştir.

SONUÇ

Cumhuriyet'in kuruluşunun ilk yıllarından itibaren Atatürk'ün önderi olduğu devrimlerden biri de eğitim alanında yapılmıştır. Özellikle müzik ve sanat alanındaki çalışmalara öncelik verilmiş, müzik eğitimi de bu devrimlerin odağında yer almıştır. Müziğin insan yaşamı için vazgeçilmez olduğu görüşünden hareketle ve "Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü müzikte değişiklikleri alabilmesidir, kavrayabilmesidir" (Karal, 1981) prensibi ile müzik devriminin başarılması diğer devrimlerin başarılmasında da bir ölçüt olmuştur.

Musıki Muallim Mektebi Müdürü Osman Zeki Üngör çağdaşlaşma ve batıya açılma adına atılan adımlarda büyük katkılar sağlamış, müzik devrimi kapsamında üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalışmıştır.

Muzika-i Humayundan Senfoni Orkestrasına ve bu tür gelişmelere kaynak oluşturacak bir sanat kurumu olarak Musiki Muallim Mektebi kurucu müdürlüğüne varan geniş bir sorumluluk alanı içinde, eğitim müziği alanında da ortaya koyduğu "Çocuklara Teganni Dersleri" adlı kitabı ile Türk Eğitim Müziği dağarına katkı sağlamıştır.

Türk Eğitim Müziği bestecileri sonraki yıllarda bu anlayışı çok daha ileriye taşıyarak, özellikle 1960'lı yıllardan sonra kaynağını Türk müzik kültüründen alan; yakından uzağa, ulusaldan evrensele giden çizgide özgün okul şarkıları dağarı oluşturmuşlardır.

KAYNAKLAR

Akyüz, Y., 1999. Türk Eğitim Tarihi (Başlangıç'tan 1999'a). (7. Baskı). *İstanbul: Alfa Yayınları.*

Aydıntan, Z., Egüz. S., 1968. Şarkılarla Müzik Eğitimi. *İstanbul: Ahmet Sarı Matbaası*.

Bozkaya, İ., 2001. "Çağdaş Müzik Eğitimi ve Temel Özellikleri", Müzikte 2000 Sempozyumu. *Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları.*

Bozkaya, İ,2001. Okul Ortamında Müzik. *Bursa: F.Özsan Matbaacılık.*

Egüz, S., 1991. Toplu Ses Eğitimi I Temel Konular. *Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş.*

Gedikli, N., 1999. Ülkemizdeki Etki ve Sonuçları ile Uluslararası Sanat Müziği, Müzikbilimsel Araştırmaları:2. *İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.*

Karal, E. Z., 1981. Atatürk'ten Düşünceler. *İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.*

Say, A., 2000. Müzik Tarihi. (4. Baskı). *Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.*

Say, A., 2000,1985. Müzik Ansiklopedisi. 4.Cilt. *Ankara: Sanem Matbaası.*

Saydam, A., 1966. Yeni Konser Albümü.(3.Baskı). *Ankara: Ayyıldız Matbaası.*

Saygun, A. A., Atatürk ve Musıki. *Ankara: Sevda Cenap Ant Müzik Vakfı Yayınları*.

Sun, M., 2006. Çocuklar ve Gençler İçin Şarkı Demeti. *Ankara: Sun Yayınevi*.

Uçan, A., 1994. Müzik Eğitimi: Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar. *Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.*

Uçan, A, 2001. "İnsan, Müzik, Koro ve Koro Eğitiminin Temelleri", I. Ulusal Koro Eğitimi ve Yönetimi Sempozyumu. *Ankara.*

Yönetken, H. B., 1952. Okulda Müzik Öğretimi ve Öğretim Metodları. *İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.*

Yönetken, H. B,1966. İlkokul Müzik Kılavuzu. *İstanbul: Milli Eğitim Basımevi*.